

Fjármálaráðherra
Benedikt Jóhannesson
Fjármála- og efnahagsráðuneytinu, Arnarhváli
101 Reykjavík

Reykjavík, 7. febrúar 2017.

Efni: Upplýsingagjöf Íslandspósts ohf.

Tilgangur erindis þessa er að vekja athygli ráðherra á úttekt, sem Fjárstoð ehf. hefur unnið fyrir Félag atvinnurekenda og Póstmarkaðinn ehf. á reikningsskilum og upplýsingagjöf Íslandspósts ohf. (ÍSP). FA hvetur ráðherra til að beita sér fyrir breytingum á upplýsingagjöf ríkisfyrirtækisins.

Misbrestur á upplýsingagjöf Íslandspósts

Íslandspóstur ohf. er umdeilt fyrirtæki í íslenzku atvinnulífi. Það er að öllu leyti í eigu ríkisins og nýtur jafnframt lögverndaðs einkaréttar á hluta af starfsemi sinni. Ennfremur hefur það seilzt inn á æ fleiri skyld og óskyld rekstrarsvið undanfarin ár og þá í samkeppni við einkafyrirtæki. Nefna má sælgætissölu, minjagripasölu, prentsmiðjurekstur, gagnageymslu, sendibílaakstur, flutningaþjónustu, hraðsendingar og flutningsmiðlun. Fyrirtækið er jafnframt bundið af ákvæðum póstlagu og samkeppnislagu um að samkeppnisstarfsemi sé ekki niðurgreidd af tekjum úr einkaréttarekstrinum. Nefna má í þessu sambandi að fjöldi kæra á hendur Íslandspósti er til meðferðar hjá Samkeppniseftirlitini og er fyrirtækið í sáttameðferð hjá samkeppnisyfirvöldum.

Það er því afar mikilvægt að upplýsingagjöf og reikningsskil fyrirtækisins séu með þeim hætti að sýnt sé fram á að lögum og reglum sé fylgt og sanngjarnir samkeppnishættir stundaðir. Í meðfylgjandi minnisblaði frá Fjárstoð ehf., frá því í maí síðastliðnum, eru færð rök fyrir því að upplýsingagjöf fyrirtækisins sé ófullnægjandi, bæði með tilliti til alþjóðlegra reikningsskilastaðla og þeirra laga og reglna sem gilda um Íslandspóst. Þar má nefna eftirfarandi:

- Ófullnægjandi niðurbrot rekstrartekna og rekstrargjalda, sem gerir að verkum að lesandi ársreikninga getur ekki átt að sig á vægi einstakra þáttu í rekstrinum.
- Ófullnægjandi reikningsskil fyrir mismunandi starfsþætti fyrirtækisins, þ.e. einkaréttarstarfsemi, samkeppnisrekstur innan alþjónustu og samkeppnisrekstur utan alþjónustu. Rekstrarþáttayfirlit var ekki birt í ársreikningi ÍSP í nokkur ár. Nú er það komið aftur inn í ársskýrslu fyrirtækisins en ekki sem hluti af ársreikningnum og er því ekki háð eftirliti endurskoðenda. Þá hefur lýsing á aðferðum við skiptingu í starfsþætti verið felld út.
- Ófullnægjandi sundurliðun rekstrartekna og rekstrargjalda undir liðnum „eignarekstur“ sem inniheldur rekstur dótturfélaga. Tekjur og gjöld dótturfélaganna eru færð á þennan lið í stað þess að færast undir „samkeppni utan alþjónustu“ sem dótturfélögın stunda þó í öllum tilvikum. Þetta gerir að verkum að engin leið er að átt að sig á raunverulegri afkomu samkeppnisrekstrar Íslandspósts og þeirri meðgjöf sem hann fær frá móðurfélaginu. Færð eru rök fyrir því að fjármögnum samkeppnisrekstrar í dótturfélögum ÍSP komi frá móðurfélaginu, en dótturfélögın njóti m.a. afar hagstæðra lánakjara frá ÍSP, sem keppinautum þeirra bjóðast ekki á fjármagnsmarkaði.

- „Leiðréttigarfærslur“ sem færa rekstrargjöld af samkeppnisrekstri yfir á einkaréttarstarfsemi ÍSP eru ekki aðgreindar í starfsþáttayfirliti og þannig gefin villandi mynd af afkomu starfsþáttanna.
- Afkoma og reikningar dótturfélaga ÍSP gefa til kynna að rekstur þeirra hafi verið fjármagnaður af móðurféluginu, á sama tíma og samkeppnisrekstur innan móðurfélagsins sé rekinn með umtalsverðu tapi. Fjárstoð kemst því að þeirri niðurstöðu að fjármögnun samkeppnisrekstrar, jafnt utan sem innan móðurfélagsins, komi í raun frá starfsemi í einkarétti eða gengið sé á eigin fé ÍSP, sem byggt hafi verið upp af þeirri starfsemi í áranna rás. Draga megi í efa að það samræmist lögum um pósthjónustu.
- Í ársreikningum Íslandspósts má finna „fjölmörg dæmi þess að mikilvægum og jafnvel lögboðnum upplýsingum sé haldið eftir, eða framsetning svo villandi að svo gæti virst sem um ásetning sé að ræða,“ eins og það er orðað í minnisblaðinu frá Fjárstoð.

Lagaákvæði um ríkisfyrirtæki í samkeppnisrekstri

Upplýsingagjöf Íslandspósts verður að staðfesta að fyrirtækið fari að lögum um pósthjónustu. Í 16. grein þeirra laga segir:

„Óheimilt er að nota tekjur af þjónustu í einkarétti til að greiða niður þjónustugjöld í alþjónustu sem ekki fellur undir einkarétt nema ef sýnt hefur verið fram á að slíkt sé beinlínis nauðsynlegt til að verða við sérstökum alþjónustukvöðum sem hvíla á rekstrarleyfishafa.“

Pá segir í 14. grein samkeppnisлага:

„Pegar um er að ræða opinbert fyrirtæki eða fyrirtæki sem starfar að einhverju leyti í skjóli opinbers einkaleyfis eða verndar er Samkeppniseftirlitinu heimilt að mæla fyrir um fjárhagslegan aðskilnað, annars vegar á milli þess hluta rekstrar fyrirtækisins sem nýtur einkaleyfis eða verndar og hins vegar þess hluta rekstrar sem er í frjálsri samkeppni við aðra aðila. Skal þess gætt að samkeppnisrekstur sé ekki niðurgreiddur af starfsemi sem nýtur einkaleyfis eða verndar.“

Af úttekt Fjárstoðar má vera ljóst að í bezta falli leikur vafi á að Íslandspóstur uppfylli þessi skýru skilyrði íslenzkra laga. Mikilvægt er að þeim vafa sé eytt með skýrum hætti.

Fjárlaganefnd fékk svör

Athygli ráðherra er vakin á því að fjárlaganefnd Alþingis reyndi á síðasta kjörtímabili að fá upplýsingar frá Íslandspósti og Póst- og fjarskiptastofnun um uppruna þess fjármagns sem notað hefur verið til fjárfestinga í samkeppnisrekstri. Að sögn fyrrverandi formanns nefndarinnar í viðtali í Viðskiptablaðinu 7. maí 2015 fengust engin svör.

Pá er einnig ástæða til að rifja upp að í apríl 2015 sendi fjármálaráðuneytið fjárlaganefnd skýrslu, sem unnin var fyrir ráðuneytið um fjármál Íslandspósts, en óskaði jafnframt eftir því að með þá skýrslu yrði farið sem trúnaðarmál. Spryja má hvort ekki sé orðin ástæða til að gera þá skýrslu opinbera, í þágu þess gegnsæis um fjármál hins opinbera sem ráðherra hefur talað fyrir.

Niðurlag

Félag atvinnurekenda fer þess á leit við fjármálaráðherra að hann taki meðfylgjandi minnisblað frá Fjárstoð til gaumgæfilegrar skoðunar. Ráðherra fer með allt hlutafé ríkisins í Íslandspósti fyrir hönd skattgreiðenda og tilnefnir alla stjórn félagsins. FA fer fram á að ráðherra hlutist til um að stjórn Íslandspósts tryggi að starfsemi félagsins

uppfylli skilyrði laga um póstþjónustu og samkeppnislaga hvað varðar upplýsingagjöf og meðferð þeirra fjármuna sem eiga uppruna sinn í einkaréttarstarfsemi Íslandspósts.

FA er reiðubúið að funda með fjármálaráðherra í því skyni að koma á framfæri frekari upplýsingum.

Virðingarfyllst,

Ólafur Stephensen
Framkvæmdastjóri Félags atvinnurekenda

Fylgiskjal: Minnisblað Fjárstoðar, maí 2016